

Ryttylä 19.08.2009
Matti Väisänen

PAIMENET LOPUNAIKANA

(Mt 23:1–12)
(12 HJS 3VK)
Helsinki
(23.08.2009)

Teksti: 1. Silloin Jeesus puhui kansalle ja opetuslapsilleen 2. sanoen:

"Mooseksen istuimella istuvat kirjanoppineet ja fariseukset. 3. Sen tähden, kaikki, mitä he sanovat teille, se tehkää ja pitäkää; mutta heidän tekojensa mukaan älkää tehkö, sillä he sanovat, mutta eivät tee. 4. He sitovat kokoon raskaita ja vaikeasti kannettavia taakkoja ja panevat ne ihmisten hartioille, mutta itse he eivät tahdo niitä sormellakaan liikuttaa. 5. Ja kaikki tekonsa he tekevät sitä varten, että ihmiset heitä katselisivat. He tekevät raamatunlausekotelonsa leveiksi ja vaippansa tupsut suuriksi 6. ja rakastavat ensimmäistä sijaa pidoissa ja etumaisia istuimia synagoogissa, 7. ja tahtovat mielellään, että heitä tervehditään toreilla, ja että ihmiset kutsuvat heitä nimellä 'rabbi.'

8. Mutta te älkää antako kutsua itseänne rabbiksi, sillä yksi on teidän opettajanne, ja te olette kaikki veljiä. 9. Ja isäksenne älkää kutsuko ketään maan päällä, sillä yksi on teidän Isänne, hän, joka on taivaissa. 10. Älkääkään antako kutsua itseänne mestareiksi, sillä yksi on teidän mestarinne, Kristus. 11. Vaan joka teistä on suurin, se olkoon teidän palvelijanne. 12. Mutta joka itsensä ylentää, se alennetaan; ja joka itsensä alentaa, se ylennetään.

JOHDANTO

a. Päivän evankeliumi alkaa rajulla kirjanoppineisiin ja fariseuksiin kohdistetulla Jeesuksen puheella. Ja jos jatkaisimme tekstin jälkeen lukemista eteenpäin, niin rajumpaa vain olisi tulossa. Uudessa testamentissa on kuusi tai seitsemän Jeesuksen pitämää puhetta.

b. Mt 23–25 on niistä viimeinen. Hän piti sen ajallisen elämänsä viimeisellä viikolla Jerusalemissa. Siinä korostuu Jeesuksen ja toisaalta kirjanoppineiden ja fariseusten pelastusnäkemysten vastakohtaisuus. Jeesuksen pitkä puhe (3 lukua Raamatussa) käsittelee lopunaikaa seuraavasti:

- Mt 23: Seurakunnan opettajien hengellinen tila.
- Mt 24: Lopunajan merkit ja tapahtumat.
- Mt 25: Seurakunnan hengellinen tila ja sen syyt.

c. Tekstimme on näistä ensimmäisen eli 23:n luvun alusta kaksitoista jaetta. Se puhuu siis seurakunnan opettajista ja paimenista lopunaikana. Ellemme tiedosta tekstimme kontekstia, meillä ei ole edellytyksiä tekstimme ytimen ymmärtämiseen.

1. MISTÄ ETSIÄ KIRJANOPPINEITA JA FARISEUKSIA (23:1–2)?

1.1. Ensin kysymme: Mistä me voisimme etsiä kirjanoppineita ja fariseuksia? Arvostellessamme

kirjanoppineita ja fariseuksia heitämme kirveemme tavallisesti liian kauas. Ne kolahtavat tavallisesti niiden arkkuihin, jotka elivät 2000 vuotta sitten.

Jeesus ei nuhdellut kuolleita vaan eläviä, aikalaisiaan. Olen tosin monen kuullut sanovan, ettei farisealaisuutta enää ole. Rohkenen kuitenkin tämän päivän tekstin tähden ja samalla sen avulla käydä etsimään fariseuksia myös nykyään elävien ihmisten joukosta.

1.2. Minnekä tekstimme meidät tällaisella etsintäretkellä johtaa? Jeesus sanoo, että Mooseksen istuimella istuvat kirjanoppineet ja fariseukset. Emmepä olisi sieltä rohjenneet mennä heitä etsimään, sillä Mooseksen istuin on opetusistuun, sanan ahtaimmassa mielessä piispanistuun. Jeesuksen aikana hallitsijat, tuomarit ja synagogan ja temppelin saarnaajat hoitivat virkaansa istualtaan.

Nyt eletään uuden liiton aikaa, ja kristillisessä kirkossa Mooseksen istuinta vastaa saarnatuoli. Siis sieltäkö fariseuksia olisi tänään etsittävä. Niin Jeesus tekstissämme neuvoo. Mutta tämä tekstihän alkaa polttaa. Mieli tekisi väittää, että kyllä niitä varmaan on myös saarnatuolin juurella. Mutta eipä väistellä, vaan pysytään tekstissä.

1.3. Kuinka he sinne ovat päässeet? Kirjaimellisesti käännettynä alkukielen mukaan: Mooseksen istuimelle ovat "asettautuneet" / "istuutuneet" kirjanoppineet ja fariseukset. Toisin sanoen Jumalan Henki ei ole heitä sinne asettanut, vaan he ovat itse sinne asettautuneet.

Onko tämä vielä mahdollista? On aivan varmasti. Ei ole ollenkaan sanottu, että se, joka on yliopiston ja tuomiokapitulun kautta päässyt kirkon opetus- ja saarnavirkaan, on tullut siihen myös Jumalan tahdosta ja Jeesus-oven kautta. Toisaalla Jeesus sanoo, että "joka ei mene ovesta sisään lammastarhaan, se on varas ja ryöväri, rosvo (Jh 10:1). On varmaa, ettei uskottomia ole Jumalan tahdosta pantu Kristukseen uskovia opettamaan ja kaitsemaan. He ovat itse siihen pyrkineet, ja toiset heidän kanssaan samanlaiset ovat heidät siihen asettaneet.

2. MILLAISIA KIRJANOPPINEET JA FARISEUKSET SITTEEN OLIVAT (23:3–7)?

2.1. Toiseksi kysymme: Millaisia kirjanoppineet ja fariseukset sitten olivat? Tekstissämme annetaan heistä useita tuntomerkkejä. Ensiksikin Jeesuksen ajan kirjanoppineet olivat Mooseksen lain teoreettiseen tuntemiseen vihkiytyneitä rabbeja. Kaikki heistä eivät suinkaan olleet fariseuksia, mutta kaikki fariseukset olivat tavallaan kirjanoppineita, jotka tahtoivat noudattaa Mooseksen lakia viimeistä piirtoa myöten ja siten pelastua. Näin tehdessään he olivat ajautuneet vaikeuksiin, jotka pakottivat heidät sellaisiin lain tulkintoihin, jotka olivat aivan kestäättömiä. Nämä tulkinnat eli "isien perinnäissäännöt" on koottu kirjaksi, joka tunnetaan nimellä Talmud ja johon koko tämän päivän juutalaisuus uskontona perustuu.

Lain täyttämiseen keskittyminen tekee fariseuksista *itsekeskeisiä*. Heidän puheensa ovat täynnä oman vaelluksen kuvauksia, esimerkkejä siitä, kuinka tarkasti he noudattavat Jumalan lakia. Kyseiset esimerkit koskevat tavallisesti ulkonaista vaellusta. Syvemmälle omaan sisimpäänsähän fariseus ei uskalla katsoa, koska silloin hänen hengellisyytensä luhistuisi ja oma kuva särkyisi. Hänestä tulisi kadotettu, armoa tarvitseva syntinen. Hän joutuisi vaihtamaan uskontoa.

Fariseus on teologisesti ehdoton konservatiivi. Hän kiivailee Jumalan lain puolesta, mutta ei ymmärrä Raamattua oikein. Hän on tietämättään Jumalan pelastussuunnitelman vastustaja, evankeliumin vihollinen ja tosiasiallisesti Jeesuksen vainooja. On hän sitten kansallisuudeltaan juutalainen, suomalainen tai jotakin muuta.

2.2. Fariseuksista Jeesus sanoo, että "he sanovat, mutta eivät tee". Luulen, että entisaikojen pappiloitten piirat, rengit ja palvelustyöt voisivat antaa koruttoman kuvan myös monen suomalaisen pappilan hurskaudesta. Ja liberaaliteologian leviämisen myötä tilanne tuskin on kirkossamme viime vuosikymmeninä parantunut.

Me papit osaamme niin erinomaisesti jakaa saarnatuolista neuvoja seurakuntalaisille rukouksesta, aamu- ja iltahartauksista, uhraamisesta jne., mutta me emme aina itse tee, niin kuin me muita opetamme tekemään. Tarina kertoo, kuinka muuan rovasti erehtyi kehumään saarnatuolista omaa hurskauttaan, kunnes hänen vaimonsa, joka oli tullut vähän myöhästyneenä kirkkoon, kuiskasi saarnatuolin katveesta olevasta penkistä: "Kaarlo, minäkin olen täällä."

2.3. Edelleenkin Jeesus sanoo fariseuksista, että "he sitovat kokoon raskaita taakkoja ja panevat ne ihmisten hartioille, mutta itse he eivät tahdo niitä sormellaankaan liikuttaa." Taakat olivat lainopettajien kehittämiä säännöksiä, joista he tekivät yksityiskohtaisen järjestelmän lukemattomine erikoistapauksineen. Ne olivat pääasiassa kielteisiä eli asioita, joita Jumala ei tahdo. Jeesuksen kuorma on kevyt, koska hän opettaa tuntemaan Jumalan rakkauden eli evankeliumin ja neuvoo omiaan elämään siitä. Jeesuksen opetuksessa laille jää toisenlainen tehtävä, ei pelastava vaan syntisyytemme paljastava ja lähimmäisiä palveleva.

Myös tämän päivän seurakunnassa monista ulkonaisista tavoista, ns. ehdonvallan asioista on tehty perinnäissääntöjä, jotka on asetettu Jumalan sanan rinnalle tai joskus jopa sen yläpuolelle ja joilla ihmisiä orjuutetaan ja hallitaan.

Ja ennen muuta monet tekevät lain tiestä pelastuksen tien. Niin kauan kuin saarnaaja itse ei ole sisäistänyt evankeliumia eikä tunne henkilökohtaisesti Jeesusta oikein, hänen saarnansa ei voi olla kaikista hyvistä tarkoituksista huolimatta muuta kuin taakkojen asettelemista ihmisten kannettavaksi. Kun kuuntelee tämän ajan hartausohjelmia, ne ovat yleensä kovin herttaisia ja äänensävyiltään rakkaudellisia, mutta ne ovat sisällöltään legalistisia. Niistä on Kristuksen risti ja veri kadoksissa.

2.4. Edelleenkin Jeesus sanoo, että fariseukset ovat julkisuuden kipeitä, kunnianhimoisia ja korottavat itsensä. Tämä näkyy seuraavista asioista:

Silloinkin kun he tekevät Jumalan sanan mukaan, he tekevät niin, jotta ihmiset näkisivät sen. He rakastavat ensimmäisiä sijoja kutsuilla ja juhlilla sekä johtajan paikkoja tai puheenjohtajuutta kokouksissa ja tahtovat mielellään, että ihmiset kutsuvat heitä arvonimillä. Rabbi oli arvonimi. Se merkitsee "suurta" ja oli Jeesuksen aikana lain opettajien puhuttelunimi. Monia ihmisiä vaivaa turhamainen tittelinkipeys.

Ajatelkaamme kirkkomme tittelihirviöitä ja valtaa ja pelkoa korostavaa sanaa "tuomiokapituli". Sana "tuomio" on väännetty ruotsin kautta latinalaisesta sanasta "Domus" (dom), joka merkitsee "kotia" ja "huonetta". "Tuomiorovasti" tulee sanoista, jotka merkitsevät kodin tai huoneen esimiestä. "Kirkkoherra" tulee ruotsalaisesta sanasta "kyrkoherde", joka merkitsee "kirkon paimenta".

Toisaalta on selviö, ettei inhimillistä yhteiskuntaa enempää kuin Kristuksen seurakuntaakaan voi ajatella ilman esimies-, alainen -suhteita. On johtajia ja johdettavia, opettajia ja opetettavia. Tasa-arvoisuus ei merkitse tehtävien ja vastuun yhtäläisyyttä. Tätä ei evankeliumimme kiellä.

Jeesuksen varoituksen ydin on siinä, mitä hän sanoo Jumalasta ja itsestään: Uskovat tunnustavat

Jumalan ylimmäksi auktoriteetiksi. Uskovien veljeys perustuu siihen, että Jumala on heidän Isänsä. Oikea Jumala-suhde vaikuttaa tervehdyttävästi myös ihmissuhteisiin.

Matteuksen käyttämä ja Kristuksen soveltama mestari-sana merkitsee nykykreikassa "professoria". Kristus on seurakunnan professori, ylin opettaja ja oppimestari. Häntä meidän kaikkien tulisi kuulla.

Kirjanoppineille ja fariseuksille usko on käsittämätön asia. He eivät tunne Jeesusta oikein. Fariseukset eivät ole teeskentelijöitä, kuten nykyisin usein luullaan. Farisealaisuus on *lakihurskautta*. Fariseukset perustavat Jumalalle kelpaamisensa omiin suorituksiinsa ja lain täyttämiseensä. Siksi he ovat legalisteja.

2.5. Jatkossa, heti tekstimme jälkeen Jeesus kuvaa kirjanoppineita ja fariseuksia 7-ketäisellä viihoodolla. Jeesus tahtoo tällä sanoa, että lopunaikana kirkon johtajien ja seurakunnan paimenten oppi sekä elämä menee totaalaisesti pieleen. He ovat negatiivisessa mielessä edellytys lopun ajan luopumukselle, kirkon alennustilalle ja lopunajan tapahtumille.

3. MITEN MEIDÄN TULEE SUHTAUTUA FARISEALAISUUTEEN (23:8-12)?

Kolmanneksi kysymme: Miten meidän tulee suhtautua farisealaisuuteen? Ihmiset näkevät vain teot. Jumala näkee sisimpään. Jeesukselle ei evankeliumeissa näytä koskaan riittävän, että joku toimii oikein. Jeesus vaatii yksiselitteisesti myös sisäistä puhtautta: Jumalan tahdon mukaisia ajatuksia ja mieltä. Tämä osoittautuu meille aina liian kovaksi vaatimukseksi. Näin Jeesus ohjaa meidät näkemään, mitä synty pohjimmiltaan on: synty ei ole pelkkiä huonoja tekoja. Se on paljon enemmän ja pahempaa: syvimmissä merkityksessään synty on sydämen luopumista elävästä Jumalasta. Luonnostaan ihminen aina etsii omaa hyvänsä ja omaa kunniaansa. Jokainen ihminen osoittautuu Jumalasta pois kääntyneeksi ja syntiseksi.

Jeesus näkee fariseusten armottomuuden. Hän puhuu siitä, kuinka fariseukset lastaavat raskaita taakkoja ihmisten kannettavaksi, mutta eivät itse tahdo niihin sormellaankaan koskea. He uuvuttavat ihmiset sääntöjensä raskailla taakoilla, mutta uupuneiden rinnalla kulkijoiksi ja taakkojen kantajiksi heistä ei ole. (Paavali julistaa: "Kantakaa toistenne taakkoja, niin te täytätte Kristuksen lain." (Gal. 6:2). Tämän sanan toteuttamiseen pyrkiminen on oman hengellisen ylpeyden kuolettamista!)

Emme tietenkään kuuntele Jeesuksen sanoja osataksemme päivitellä kirjanoppineita ja fariseuksia. Tämän sunnuntain entinen teema kirkossamme oli "itsensä koetteleminen", nyt "itsensä tutkiminen" - ei siis fariseusten koetteleminen. On suunnattoman helppoa sokeutua omille virheilleen, mutta nähdä läheisten virheet. Merkillinen taittovirhe!

Lailla ei koskaan voi ansaita Jumalan suosiota. Niinpä kristittyä ei erota fariseuksesta se, että kristitty noudattaisi täydellisesti Jumalan lakia eikä se, että laki ei enää kristittyä velvoittaisi. Kristityn erottaa kaikista muista se, että Jeesuksen ristinkuolema on hänen elämänsä perusta. Golgatalle katsominen kertoo totuuden minusta ja pelastuksestani. Kristityn ei tarvitse yrittää ansaita Jumalan rakkautta ja armoa. Jumala rakastaa itsensä ja Kristuksen tähden.

PÄÄTÖS

Tiivistän Jeesuksen opetuksen kahteen tekstimme sanaan ja niihin liittyvään symboliikkaan:

1. Ensimmäinen sana on ”isä”: ”Yksi on teidän isänne”. Jolla on Kristus Vapahtajana, sillä on Jumala Isänä. Tämän toteutumiseksi tarvitsemme elävän yhteyden Kristukseen ja terveeseen kristilliseen opiin. Muuten meistä tulee joko jumalattomia tai fariseuksia.

2. Toinen sana on ”veli” / ”sisar”: ”Te olette kaikki veljiä / sisaria”. Ei missään muualla ole niin monia ja suuria yhdistäviä tekijöitä kuin Jeesukseen uskovilla: ”Yksi Herra, yksi usko, yksi kaste, yksi Jumala ja kaikkien Isä” (Ef 4:5–6). Oikean Jumala- ja Kristus -yhteyden hedelmänä syntyvällä veljellisellä ja sisarellisella yhteydellä on Jumalan ajatuksissa myös suuri päämäärä: ”Että maailma uskoisi”. Tämän suuren päämäärän tähden Diapolos vihaa sekä uskovien Kristus- ja Jumala -yhteyttä että sen seurausta, heidän keskinäistä yhteyttään: Ja uskovien keskinäisen yhteyden hän saa varmimmin rikki rikkomalla heidän yhteytensä Kristukseen. Ja sen aikaansaamiseksi Diapoloksen keinovalikoimat ovat monet, mutta emme mene tässä saarnassa niihin.

3. Yksinkertaisen ristin symboliikka on syvä. Risti yhdistää ja kuvaa edellä mainittuja kahta sanaa: Isä ja veli / sisar:

- Ristin vertikaalipuu merkitsee Jumala-yhteyttä, ja ristin poikkipuu horisontaalisyhteyttä, yhteyttä toisiin uskoviin, veljiin ja sisariin. Mutta risti kuvaa muutakin; se kuvaa enemmän:
- Ristinmerkissä, jota Jumalan lapset ovat käyttäneet alkukirkon ajoista lähtien yhdistetään oikean käden peukalo, etusormi ja keskisormi ja kaksi muuta sormeaa on painettuna kämmentä vasten. Ensin niillä kosketetaan otsaa, sitten rintaa, sitten vasenta ja oikeaa olkapäätä.
- Näin ilmaistaan uskoa kahteen kristinuskon perusdogmiin: kolme ensin mainittua sormeaa muistuttavat Pyhästä Kolminaisuudesta ja kaksi viimeksi mainittua sormeaa Jumalan Pojasta, joka on tosi ihminen ja tosi Jumala.
- Ristinmerkissä me tunnustamme uskomme kolmiyhteisen Jumalaan ja annamme itsemme hänen haltuunsa. Samalla me siunaamme päämme ajatukset, sydämemme tunteet ja kättemme teot.
- Me protestantit olemme oppineet vierastamaan ristinmerkin tekemistä, koska katolaiset käyttävät sitä, kuten olemme nähneet kuluneella viikolla Berliinin maailmanmestaruuskisoista. Näin he tahtoen tai tahtomattaan antavat koko maailmalle todistuksen kolmiyhteisestä Jumalasta. Sen sijaan protestanttiset urheilijat seisovat tumput suorina. Meillä on tässäkin asiassa syytä parannukseen.
- Luther neuvoi Isossa katekismuksessa toista käskyä selittäessään totuttamaan ihmisiä lapsuudesta asti siunaamaan itsensä ristinmerkillä pahaa vastaan. Myös Mikael Agricola neuvoi Abc-kirjassaan suomalaisia ristinmerkin käyttöön aamuin illoin.

Tämän päivän teksti liittyy siihen taisteluun, jota lopunajan kynnyksellä käydään saarnatulista ja Herran alttarista. Elämme parhaillaan sen taistelun keskellä myös Suomessa. Ystävät, vain ristinmerkissä ja sen Herrassa me voitamme iankaikkisen elämän!

Virret:

207; 134:3B4; 414; 262:1B; 173:1B; (290; 229); 409:3–5